

Nástroje a metodiky evaluace vzdělávání učitelů

Projekt VEPVU – Vývoj evaluace programů
vzdělávání učitelů

učitel
naživo

Nástroje a metodiky evaluace vzdělávání učitelů

Projekt VEPVU – Vývoj evaluace programů
vzdělávání učitelů

Tato metodika je výsledkem projektu TL03000556 Vývoj evaluace programů vzdělávání učitelů se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu Éta.

Autorský tým: Barbora Zavadilová, Daniel Prokop,
Blanka Vaculík Pravdová, Michal Kunc, Jana Korábová,
Věra Motyčková, Lucie Hrubá Marková

Odborná spolupráce: Jitka Michnová, Alexis Katakaidis,
Matouš Bořkovec, Michal Dubec, Radek Marušák,
Jan Šimek, Zuzana Kročáková, Ivan Čermák,
Nataša Mazáčová, Pavlína Seidlerová, Renata Vordová

Jazyková korektura: Zuzana Kročáková

Grafické zpracování: Karolína Pravdová

Učitel naživo, Praha, 2021

3.

Hospitační arch
– expertní hodnocení výuky

3. Hospitační arch – expertní hodnocení výuky

Teoretická východiska tvorby nástroje

Pozorování ve třídě formou hospitace je v přípravě učitelů běžným nástrojem rozvoje studentů učitelství. Mezinárodní zdroje zabývající se přípravou budoucích učitelů (např. OECD, Teacher Professional Learning and Development) shodně uvádějí kvalitní zpětnou vazbu jako předpoklad k využití pozorování (hospitace) pro rozvoj studenta.

Hospitace mohou mít též sumativní charakter, v takovém případě je kladen důraz na kombinaci zdrojů dat pro studentovo hodnocení, nicméně spolu s dalšími nástroji (OECD uvádí mezi dalšími nástroji např. rozhovory se studenty nebo standardizované testy) mohou být hospitace využitelné pro účely hodnocení kvality výuky. Kombinace s dalšími nástroji je doporučovaná zejména pro limity hospitací: časovou náročnost hospitací vedoucí k pozorování krátkého výseku studentovy práce s žáky či jiné vnější vlivy, včetně zatížení hospitátora. Pro zamezení posledního jmenovaného stanovila OECD (2007) následující požadavky na pozorovatele při hospitacích. Těmi jsou:

- učitelský background
- znalost evaluační metodologie ve vzdělávání
- znalost pojetí kvality učitele
- porozumění kompetenčnímu rámci, důkladná znalost a porozumění jednotlivým položkám
- výborné dovednosti poskytovat zpětnou vazbu a citlivost k psychologickým aspektům hodnocení.

Popis nástroje – struktura a charakteristiky

Kompetenční rámec (KR) je pojímán jako nástroj pro formativní i sumativní hodnocení studentů. Ze čtyř studijních oblastí KR byly vybrány pro účely sumativního hodnocení metodou hospitace ve výuce studenta **Studijní oblast 2 – Učitel a jeho intervence v oblasti vztahové** a **Studijní oblast 3 – Učitel jako tvůrce příležitostí pro učení druhých**. Tyto oblasti jsou detailněji rozpracované do jednotlivých **kompetencí** (např. 2.1 Vedu žáky k odpovědnosti za (jejich) chování.). V těchto oblastech KR je student hodnocen v rozmezí A-E; každé úrovni A-E je přiřazena alespoň jedna konkrétní položka s popisem. Jejich kompletní seznam je k dispozici v příloze č. 1, zde pro větší srozumitelnost prezentujeme příklad kompetence 2.1 Vedu žáky k odpovědnosti za (jejich) chování (tabulka 3). V levém sloupci je u každé položky přiřazeno její kódové označení (např. 2.1.1) a písmeno určující úroveň, ke které položka náleží.

2.1.1A	Znám strategie, metody, aktivity a principy vedení žáků k zodpovědnosti za jejich chování a k samostatnosti a umím uvést jejich příklady.
2.1.2B	Při pozorování výuky (své i kolegy, z videozáznamu i při hospitaci) jsem identifikoval/a situace, kdy byly děti vedeny či mohly být vedeny k přebírání zodpovědnosti za své chování a k samostatnosti.
2.1.3C	Vyzkoušel/a jsem některý z principů, strategií, metod či aktivit, které vedou žáky k odpovědnosti a k samostatnosti.
2.1.4D	Ve třídě jsem opakovaně zařadil/a aktivity a metody, strategie a principy práce, které podporují děti v tom, aby přebíraly zodpovědnost za své chování, a vyhodnotil/a jsem si jejich účinnost.
2.1.5D	Při práci s dětmi cíleně zařazuji a vyhodnocuji takové metody, strategie, aktivity, principy práce, které vedou žáky k tomu, aby přebírali odpovědnost za své chování.
2.1.6E	Umím bez přípravy řešit situace ve škole tak, abych podporoval/a u žáků rozvoj jejich odpovědnosti a samostatnosti.

Tabulka 3. Popis jednotlivých úrovní u kompetence 2.1 Vedu žáky k odpovědnosti za (jejich) chování.

Hospitační arch

Hospitační arch (příloha č. 3) vychází z položek kompetenčního rámce a obsahuje kromě úvodních identifikačních otázek o průběhu hospitace (datum, předmět, jméno studenta atp.) položky s volitelnými možnostmi N (pokud danou oblast není možné hodnotit) a dále úrovně A-E. V závěru každé sekce je prostor pro záznam otázek hospitátora do závěrečného rozhovoru se studentem. Hospitační arch byl v rámci pilotáže vytvořen v programu Click4Survey. Hospitační tým ocenil jeho přehlednost a účelnost.

Jednání studenta učitelství odpovídající konkrétním položkám z hospitačního archu může hospitátor identifikovat (a) v psané přípravě na výuku; (b) v pozorované hodině nebo (c) při reflektivním rozhovoru po výuce. Pro udělení úrovně je dostačující splnění jedné pozorovatelné položky.

Úroveň položek je postupná, vyšší úroveň předpokládá nižší, tedy např. udělení úrovně C předpokládá splnění projevů v úrovni A a B. U studentů učitelství se úroveň E nepředpokládá (viz popis výše).

Vývoj nástroje

Tým hodnotitelů

V rámci pilotáže nástroje vznikl v říjnu 2020 hospitační tým složený z expertů, jejichž kvalifikace a zkušenosti odpovídají požadavkům OECD na hodnotitele (2007). Hospitační tým byl složen z 9 hospitátorů, úzce spolupracoval se spoluautorkou kompetenčního rámce, která byla též přítomna sladování hodnotitelů – její hodnocení bylo považováno za referenční bod.

Sladování hodnotitelů

Vzhledem k epidemiologické situaci v listopadu 2020 (COVID-19) proběhla sladovací hospitace nad videem hodiny studenta učitelství v programu Učitel naživo. (Pro přítomnost dětí na videu nemůže být toto zveřejněno.)

Při výběru videozáznamu vhodného pro sladování byla využita tato dvě kritéria; (1) student (v roli učitele) vede hodinu v souladu s cíli programu (jsou pozorovatelné indikátory kompetenčního rámce); (2) student (v roli učitele) odučí běžnou hodinu, ve které je pozorovatelná různorodá škála úrovní kompetencí, jichž student dosahuje v jednotlivých oblastech kompetenčního rámce.

Vzhledem k tomu, že má nástroj sloužit pro posuzování kompetencí studenta učitelství, nebylo využito veřejně dostupné video se záznamem hodiny (např. z portálu rvp.cz), kde svou práci prezentují zpravidla učitelé s dlouholetou praxí. Jako vhodnější se jevílo použít videozáznam výuky, který student učitelství využíval v průběhu studia k reflexi své práce.

Byl využit videozáznam z výuky studenta učitelství, který vznikl na konci prvního ročníku studia, tedy v době, když již měl některé kompetence zvládnuté a na jiné se teprve zaměřoval – taková hodina (záznam) představuje dobrý materiál pro sladování, neboť nad excelentním či výrazně podprůměrným výkonem by pravděpodobně došlo ke shodě bez nutnosti sladování.

Z videozáznamu byla vybrána dvacetiminutová sekvence, ve které byly dobře pozorovatelné projevy sledované v hospitačním archu. Toto konkrétní video obsahovalo začátek hodiny, úvodní evokační aktivitu, vytyčení cílů a zadání skupinové práce i zadání kritérií jejího hodnocení. Z vybrané sekvence je dobře pozorovatelný způsob komunikace studenta se žáky, reakce na žáky i používané pomůcky a materiály. Dále byl do vybrané sekvence zařazen závěr hodiny, aby bylo možné pozorovat a hodnotit reflexi výuky a dosažení cílů.

V rámci hospitační schůzky proběhl rozhovor se studentem a členem hospitačního týmu, jehož cílem bylo sumativně hodnotit práci studenta učitelství (rozhovor byl se souhlasem všech zúčastněných nahráván pro účely následné analýzy). Otázky cílily na oblasti, které nebyly pozorovatelné v přípravě na výuku nebo ve videozáznamu, a také se objevily otázky, jež měly napomoci k hodno-

cení konkrétní úrovně dosažených kompetencí. Na základě tohoto rozhovoru mohli členové hospitačního týmu upravit své odpovědi v archu nebo jej doplnit.

V rozhovoru byl student požádán, aby uvedl kontext hodiny a pohovořil o tom, na co hodina bezprostředně navazovala. Student byl v tomto konkrétním případě dotazován na cíl hodiny a jak jej přizpůsobil jednotlivým skupinám dětí. Dalším dotazem bylo, zda student zaznamenal zmatek, který u některých dětí při zadání aktivity zavládl (studijní oblast 2) a též byl dotázán, co se v takové situaci mělo stát. Nakonec byl požádán, aby reflektoval závěr hodiny. Student v rozhovoru upřesnil kognitivní i afektivní cíle a pohovořil o způsobu ověření dosažení cíle a o důkazech o učení. Student reflektoval, že mohl postavit hodinu na jediné aktivitě. Též sdílel své přemýšlení o nejlepší podobě skupinové práce.

Metodika sladování

V rámci sladování hodnotitelů byly sledovány tyto cíle:

1. Hodnotitelé rozumějí hospitačnímu archu a kompetenčnímu rámci, ze kterého arch vychází, mají stejné pojetí jednotlivých pojmů i v drobných nuancích, mají vytvořený společný jazyk vycházející z kompetenčního rámce.

2. Hodnocení probíhá tak, že je nezávislé na hodnotiteli:

- hodnotitelé prošli reflexí, zda je jejich hodnocení mírnější nebo přísnější než referenční hodnocení (např. v zaměření na některé položky);
- hodnotitelé prošli reflexí, zda nehodnotí některou oblast KR přísněji nebo mírněji než referenční hodnocení a zvědomovali si příčiny toho, proč tomu tak mohlo být (např. vzhledem k jejich užší profesní specializaci a zaměření na jednu oblast);
- hodnotitelé se pohybují svým hodnocením v maximálním rozmezí 1 úrovně (od referenčního hodnocení) a současně nanejvýš v jedné položce v rozmezí max. 2 úrovní.

Předpokladem sladování je tedy důkladná znalost KR. Tým byl dále seznámen s hospitačním archem a jeho zásadami (návaznost položek, počet splněných bodů v každé úrovni pro udělení úrovně).

Hospitační tým společně prošel dvěma sladovacími schůzkami, v listopadu 2020 a v lednu 2021, z nichž lednová sloužila jako ověření procesu sladění. Vzhledem k situaci v listopadu 2020 a šíření nákazy COVID-19 se sladovací schůzka odehrála online.

Úvodní sladovací schůzka

Sladovací schůzka hospitačního týmu zahrnuje tyto kroky:

1. zhlédnutí cvičného videa vyučovací hodiny studenta programu Učitel naživo v praxi s žáky a prostudování přípravy studenta na tuto hodinu
2. vyplnění archu hospitačním týmem
3. rozhovor se studentem vedený členem hospitačního týmu s cílem zjistit úroveň studenta v položkách, které nebylo možné pozorovat z přípravy ani ve videu
4. vyplnění archu hospitačním týmem (pro prokázání vlivu rozhovoru na hodnocení)
5. prezentace vyplněných hospitačních archů hospitačnímu týmu
6. diskuse nad položkami s cílem sladění
7. společná práce nad dokumentem Projevy indikátorů a slovníček (po schůzce)

V rámci schůzky proběhla prezentace vyplněných archů, ta ukázala hlavní shody a neshody členů hospitačního týmu a též referenční hodnocení – hodnocení spoluautorky kompetenčního rámce, které zároveň vychází z dlouhodobé praxe s vedením studenta ve výuce a opírá se o pokročilé profesní vedení práce se třídou. Hospitátoři zjistili, jak se jejich hodnocení pohybuje vzhledem k ostatním členům hospitačního týmu i vzhledem k referenčnímu hodnocení. Dále zjistili, zda hodnotili obecně mírněji nebo přísněji – celkově, i v rámci jednotlivých oblastí. Toto bylo následně diskutováno podle jednotlivých položek.

Diskuze hodnotitelů se zaměřovala na:

(a) horizontální shodu – rozdíly v jednotlivých položkách

- Jaké pozorovatelné projevy odpovídaly indikátoru mnou zvolené úrovně (při hodnocení jiném – vyšším než referenčním bodem)?
- Jaké pozorovatelné projevy odpovídaly indikátoru úrovni stanovené referenčním bodem (při shodě s referenčním hodnocením)?
- Co mi ve výuce chybělo (co student neudělal), abych mohl/a udělit vyšší úroveň (úroveň stanovenou referenčním bodem)?

(b) vertikální shodu – rozdíly mezi hodnotiteli

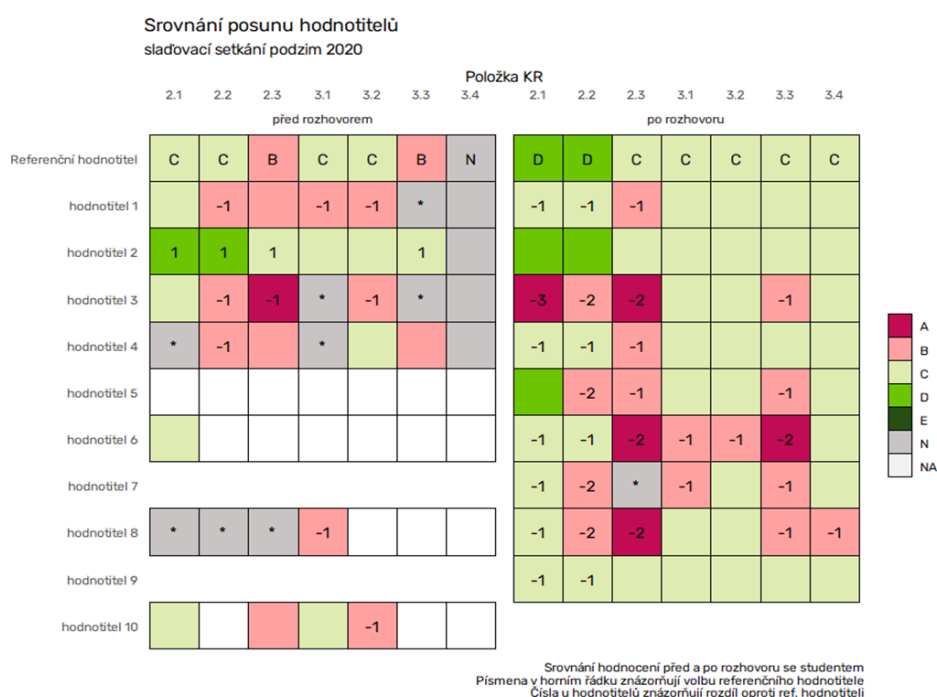
- Čím je podle vás způsobeno „přísnější“ hodnocení v některých oblastech?
- Jak vaše profesní vidění ovlivňuje posuzování v jednotlivých položkách?

Analýza podle hodnotitelů

Obrázek 1 ukazuje vyplnění hospitačního archu před rozhovorem a po rozhovoru. Hodnoty v jednotlivých položkách označují, o kolik úrovní se hodnotitel odchyloval od referenčního hodnocení. Při listopadové schůzce se nepodařilo týmu předat takové instrukce, aby v programu Click4survey, ve kterém dotazník vyplňovali, úspěšně uložili předvyplněný dotazník po zhlédnutí videa a před rozhovorem. Toto se podařilo pouze 4 hodnotitelům.

Obrázek 1 shrnuje sladění hodnotitelů po podzimním hodnocení:

- 3 z hospitátorů (hodnotitel č. 1, č. 4, č. 9) je možné považovat dle kritérií za sladěné s referenčním bodem, neboť se v hodnocení odchylovali o 1 úroveň (2 hospitátoři ve dvou položkách, jeden hospitátor ve třech položkách).
- Ostatní členové hospitačního týmu se rozcházeli ve více úrovních, všichni ale celkově hodnotili přísněji než referenční bod.
- Žádný z hospitátorů ani referenční hodnotitel neudělal hodnocení E, což odpovídá záměru kompetenčního rámce pro studenty (viz výše).

Obrázek 1. Srovnání posunu hodnotitelů (podzim 2020).

Analýza podle položek

Největší shoda je v oblasti 3, zejména na položkách 3.2. a 3.4, kde pouze jeden hospitátor hodnotil o jednu úroveň jinak než zbytek týmu a zároveň jinak než referenční bod. Spolu s položkou 3.1. a 3.3 je možné tyto považovat dle kritérií za sladěné (hospitující tým hodnotí v rozmezí jedné úrovně od referenčního bodu a nanejvýš v jedné položce v rozmezí dvou úrovní).

Kompetence 2.1 Student vede žáky k odpovědnosti za jejich chování

V této položce hodnotil jeden člen hospitačního týmu v rozdílu dvou úrovní, ostatní o úroveň níže. Z diskuse vyplynulo, že v položce 2.1 lze sledovat projevy žáků, které plynou z dlouhodobého působení učitele na žáky (je zjevné, že jsou žáci zvyklí na určitý styl práce) a je možné vycházet z pozorování, jak žáci reagují na učitele (žáci reagují automaticky, pokud jsou některé metody používány pravidelně).

Doporučení pro hospitátory (oblast 2.1)

V položce je třeba zohlednit, pokud student (učitel) usiluje o spolupráci mezi žáky a rozvíjí kompetence, které směřují k přebírání odpovědnosti. Konkrétním projevem ze strany učitele je např. zadání práce do libovolných trojic, který odkazuje na to, že žáci jsou schopni trojice samostatně utvořit, tedy jsou zvyklí na tyto formy práce. Zde hodnotitelem 3 nebylo zohledněno, v opačném případě by byl hospitační tým sladěn.

Kompetence 2.2 Student utváří a rozvíjí prostředí důvěry

V položce 2.2 hodnotili 4 hospitátoři o úroveň níž než referenční bod a 4 hospitátoři o dvě úrovně níž než referenční bod. Z pozorovaných projevů odkazujících na úroveň referenčního bodu hospitátoři zmiňovali úvod hodiny, kde se student (učitel) domlouval s žáky o přítomnosti kamery a jejich pocitu, používání „děkuji“ a „prosím“ ze strany učitelů i dětí.

Další projevy nacházeli hospitátoři v rozhovoru se studentem, kdy student reflektoval spolupráci ve skupině i popisoval svůj vztah s dětmi.

Doporučení pro hospitátory (kompetence 2.2)

Hospitátoři vyjádřili potřebu být citliví k tomu, jakým způsobem student učitelství komunikuje, jakým vyjadřuje svá očekávání k žákům. Neformální vztah, který může vést k budování důvěry (např. společné sezení u oběda), byl označen za pozorovatelný jev vztahující se k této položce. Z diskuse vzešel návrh doplnit bod 2.2.5 o formulaci „Vede děti k tomu, aby si pomáhaly“.

Kompetence 2.3 Student vytváří prostředí, ve kterém děti mají prostředí vhodné pro práci. V případě potřeby intervenuje do chování dětí.

V oblasti 2.3 hodnotil jeden hospitátor stejně jako referenční bod, 3 hospitátoři hodnotili o úroveň níž, 3 hospitátoři hodnotili o dvě úrovně níž a 1 hospitátor u studenta nezpozoroval projevy vedoucí k této položce.

Hospitátorům, kteří udělili nižší hodnocení, chybělo zakončení hodiny a uspořádání třídy jim nepřišlo prostředím vhodným pro práci.

Do reflektivního rozhovoru bylo pro tuto oblast navrženo připomenout situaci, kdy se žáci poštučují u umyvadla, aniž by toto student (učitel) zaznamenal, a doptat se na návrh řešení této pedagogické situace.

Doporučení pro hospitátory (kompetence 2.3)

Z diskuse vyplynul obecný závěr, že je třeba hledat projevy ve vyšší úrovni a ty jsou určující. Takovými projevy byly např. pokročilejší přístupy (např. doptávání – děti zopakují instrukce a jsou díky tomu zapojeny, přebírají odpovědnost za zvládnutí postupu; studentova reflexe).

Z oblasti 3 nevykazovala shodu položka 3.3., vzhledem k času byly přeskočeny položky z oblasti 3, které vykazovaly shodu. Tyto položky budou prioritně probrány na lednové schůzce, aby tým mohl řešit případné dílčí neshody.

Kompetence 3.3. Student ověřuje, zda děti dosáhly naplnění cílů a jak.

V oblasti 3.3. byl pouze jeden hospitátor, který nebyl sladěn, 3 hospitátoři hodnotili stejně jako referenční bod a 4 hospitátoři hodnotili o 1 úroveň níže.

V úvodu hodiny byl studentům sdělen cíl, v průběhu rozhovoru byla tato oblast dotazována a odpovědi studenta vedly k úrovni zvolené referenčním bodem i částí hospitačního týmu (3 hospitátoři). Právě v reflektivním rozhovoru při diskusi identifikovali hospitátoři, kteří původně hodnotili přísněji, naplnění popsaných kritérií.

Doporučení pro hospitátory (kompetence 3.3)

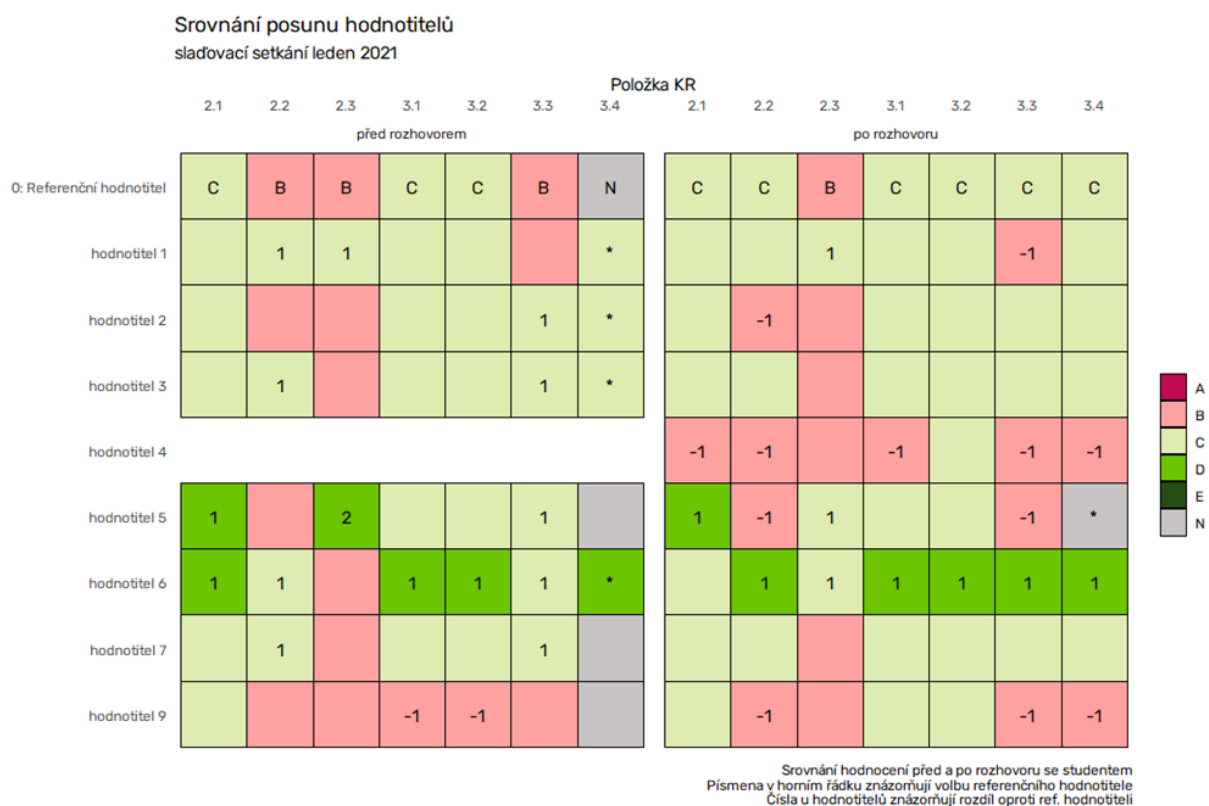
Významným pozorovatelným projevem této položky je studentova práce s prekoncepty, která odkazuje na pokročilý způsob práce s cíli.

Finální sladovací schůzka

Druhá sladovací schůzka proběhla v lednu 2021. V průběhu 4 měsíců od října 2020 do ledna 2021 hospitační tým poskytoval studentům rozvojové hospitace, toto období bylo též využito pro práci s projevy indikátorů v jednotlivých oblastech.

Druhé sladování kopírovalo průběh první sladovací schůzky. Vzhledem k přetrvávající pandemické situaci s COVID-19 proběhla schůzka obdobně jako v listopadu. V archu byla tentokrát akcentována část otázek pro rozhovor. Kompilátem otázek navržených hospitačním týmem vznikla struktura rozhovoru, který vedla se studentem spoluautorka KR. Na základě jeho odpovědí a reflexe měli hospitátoři možnost upravit své hodnocení v hospitačním archu.

Z výsledků archu po rozhovoru vyplynulo, že hospitátoři jsou sladění v rozmezí jedné úrovně od referenčního bodu. Díky deliberaci v průběhu podzimní schůzky, práci s projevy indikátorů, průběžné formativní hospitace i další průběžné diskuse týmu nastalo na lednové schůzce po rozhovoru se studentem sladění též v oblasti 2 (viz obrázek 2).

Obrázek 2. Srovnání posunu hodnotitelů (leden 2021).

Analýza podle hodnotitelů

Hodnotitelé 3, 4, 5, 6 nejsou zároveň průvodci ve studijním programu (tedy vysokoškolskými vzdělavateli studentů učitelství), ale jsou „pouze“ členové hospitačního týmu. Hodnotitelé 1, 2, 7, 9, 10 jsou též průvodci programu.

Jak je vidět v tabulce 4, průměrná odchylka hodnotitelů, kteří nejsou zároveň průvodci, je po lednovém sladění 0,64. Průměrná odchylka hodnotitelů, kteří jsou zároveň průvodci, je po lednovém sladění 0,22. Hodnotitelé, kteří nejsou zároveň průvodci, mají větší odchylku, ale ta je stále < 1, což odpovídá stanovenému cíli sladování.

	Průměrná odchylka od referenčního hodnocení			
	listopad		leden	
	Před rozhovorem	Po rozhovoru	Před rozhovorem	Po rozhovoru
hodnotitel 1	0,71	0,43	0,71	0,29
hodnotitel 2	0,57	0,00	0,57	0,14
hodnotitel 3	1,14	1,14	0,71	0,00
hodnotitel 4	1,00	0,43		0,71
hodnotitel 5	2,29	0,57	0,57	1,00
hodnotitel 6	1,86	1,14	1,29	0,86
hodnotitel 7		1,14	0,29	0,00
hodnotitel 8	2,00	1,00		
hodnotitel 9		0,29	0,29	0,43
hodnotitel 10	0,86			
průměr	1,30	0,68	0,63	0,43

Tabulka 4. Průměrná odchylka hospitátorů od referenčního hodnocení.

Reflexe využitelnosti nástroje

Limity hospitací byly průvodci vzdělávacího programu reflektovány shodně s popisem nástroje: přítomnost hospitátora může ovlivnit průběh hodiny (přípravu učitele i chování dětí) a hodnocení probíhá na základě jedné sledované hodiny. Stávalo se, že v hodině nebyla pozorována, tedy ani zaznamenána v hospitačním archu, kvalita, kterou student obecně prokazoval. Proto je vhodné hospitační hodnocení připravenosti studentů kombinovat se souhrnným hodnocením vzdělavatelů na základě pozorování práce studenta za celý školní rok.

Pokyny pro hospitátory

Cílem hospitace by mělo být (1) podpořit studenta v hledání jeho silných stránek, o které může opřít svou učitelskou praxi (zároveň pomáhá studentovi odhalit problematické oblasti a společně se studentem navrhuje, jak s nimi dále pracovat, aby se studentova praxe dařila) a (2) sumativní hodnocení.

K zaznamenání sumativního hodnocení používají hospitátoři hospitační arch. V rámci hospitací je studentova práce vyhodnocována pouze ve vztahu k oblastem 2 a 3 KR. Pro vyplnění hospitačního archu je relevantní příprava studenta, hospitovaná hodina a rozhovor hospitátora se studentem. Zjištění z těchto tří etap zaznamenává hospitátor do hospitačního archu. Ten následně odevzdává k pořízení dat do elektronické formy (například formou zadání do online dotazníku). U tohoto procesu může dojít ke značné chybovosti, doporučujeme proto zadávání výsledků dvojité kontrolovat.

Ze sladování hodnotitelů vyloučily tyto **obecné principy pro vyplnění hospitačního archu**:

- hospitátor vyhledává projevy vyšší úrovně, zaměřuje se na silné stránky studenta a ty v hodnocení přiřazuje odpovídající úrovni;

- v hodině lze pozorovat projevy na různé úrovni, pro účely hospitace jsou rozhodující projevy ve vyšší úrovni. (I přes pozorovaný projev odkazující na úroveň B je možné udělit úroveň C, pokud k ní jiný projev odkazuje.)
- členové hospitačního týmu jsou si vědomi své expertízy a aktivně s tímto uvědoměním pracují (zejména v hodnocení položek, které by kvůli svému profesnímu zatížení nahlíželi kritičtěji).

Využití pro reflexi kvality programu

Hodnocení studentů v rámci hospitací má v programu za cíl doplnit informaci o studentovi z pohledu hospitátora a přinést nové informace nad rámec studentova sebehodnocení. Pro program je klíčové, že hospitátoři hodnotí studenta na základě KR, tedy sledují stejné cíle jako program, a zároveň hodnocení studenti znají „kritéria“ hodnocení při hospitacích. Šetření umožňuje ověřit, zda se student posouvá v oblastech KR (formativní přínos pro studenta) a při analýze hodnocení hospitátorů všech studentů přináší informaci o úspěšnosti programu.

Porovnání analýz posunu studenta v programu oproti hodnocením na základě hospitací ověřuje, zda jsou kvality vnímané studenty v souladu s pozorovatelnou realitou. Pro vzdělavatele učitelů je tato zpětná vazba podkladem k revizím programu se zaměřením na zlepšení přípravy studentů v níže hodnocených kompetencích a rovněž udržení dobré úrovně již dobře hodnocených kompetencí. Například v programu Učitel naživo zjištění poukázala na nízkou připravenost studentů v oborové didaktice, na níž byly zaměřeny revize programu (úpravy podoby oborových setkání či tripartit).

Literatura

OECD. (2007). *Teacher Professional and Learning Development*.
<https://www.oecd.org/education/school/48727127.pdf>

Timperley, H., Wilson, A., Barrar, H., & Fung, I. (2007). *Teacher Professional Learning and Development: Best Evidence Synthesis Iteration (BES)*. Wellington: New Zealand Ministry of Education.

Přílohy

Příloha č. 1 Kompetenční rámec – hospitační arch

Hospitační arch slouží pro zaznamenání zjištění ze studentovy přípravy hodiny, hospitace hodiny a reflektivního rozhovoru se studentem.

U každé položky zaškrtněte nejvyšší dosaženou úroveň. (Vyšší stupeň předpokládá nižší. Pokud student nesplňuje nižší stupeň, nejde udělit vyšší).

Jsou-li u některé provně uvedeny dvě položky, je třeba splnit většinou obě. (Jednotlivé položky nemusejí být splněny ze 100 %.)

Jméno a příjmení hospitujícího:	
Datum hospitace:	
Forma výuky: [Offline/Online]	
Jméno studenta:	
Název předmětu (předmětů) hospitované výuky:	
Ročník hospitované třídy:	

Studijní oblast 2 – Učitel a jeho intervence vztahové

2.1 Student vede žáky k odpovědnosti za (jejich) chování.
N
A • 2.1.1 Student zná strategie, metody, aktivity a principy vedení žáků k odpovědnosti za jejich chování a k samostatnosti a umí uvést jejich příklady.
B • 2.1.2 Při pozorování výuky (své i kolegy, z videozáznamu i při hospitaci) student identifikoval situace, kdy byly děti vedeny či mohly být vedeny k přebírání odpovědnosti za své chování a k samostatnosti.
C • 2.1.3 Student vyzkoušel některý z principů, strategií, metod či aktivit, které vedou žáky k odpovědnosti a k samostatnosti.
D • 2.1.4 Student ve třídě opakovaně zařadil aktivity a metody, strategie a principy práce, které podporují děti v tom, aby přebíraly odpovědnost za své chování a vyhodnotil si jejich účinnost. • 2.1.5 Při práci s dětmi student cíleně zařazuje a vyhodnocuje takové metody, strategie, aktivity, principy práce, které vedou žáky k tomu, aby přebírali odpovědnost za své chování.
E • 2.1.6 Student umí bez přípravy řešit situace ve škole tak, aby podporoval u žáků rozvoj jejich odpovědnosti a samostatnosti.
2.2 Student utváří a rozvíjí prostředí důvěry.
N
A • 2.2.1 Zná strategie, metody, aktivity a principy, které podporují důvěru žáků.

B
• 2.2.2 Student naplňuje základní předpoklady pro vznik prostředí důvěry (plní sliby, chodí včas, oslovuje žáky křestním jménem, nemluví o žácích pejorativně za jejich zády, reaguje na situace porušování pravidel, je konzistentní v chování k dětem, zveřejňuje své chyby).   • 2.2.3 Vede žáky k tomu, aby se poznávali.
C
• 2.2.4 Cíleně reaguje na projevy ohrožující důvěru ve třídě.   • 2.2.5 Vede žáky k tomu, aby se oceňovali a dávali si zpětnou vazbu.
D
• 2.2.6 Dává žákům prostor, aby mohli reflektovat, jak konkrétní situace ve třídě mohla podpořit/ohrožit prostředí důvěry. Učí je rozumět dynamice skupiny.   • 2.2.7 Vede žáky k tomu, aby aktivně jednali v situacích ohrožujících důvěru ve třídě.
E
• 2.2.8 Vede žáky ve výuce (i mimo ni) k rozlišování jejich interpretací a reálného stavu věcí (příklad: Ivan po mně hodil botu versus přiletěla ke mně bota), a tím rozvíjí jejich porozumění rozdílu mezi příčinami a následky jednání. Díky tomu upevňuje jejich důvěru ve spravedlnost.
2.3 Student utváří prostředí, ve kterém mají děti prostředí vhodné pro práci, v případě potřeby intervenuje do chování dětí.
N
A
• 2.3.1 Zná strategie, metody, aktivity a principy, které podporují ve třídě prostředí vhodné pro práci.
B
• 2.3.2 Stanovuje (spolu s dětmi) jednoduchá pravidla pro komunikaci a chování ve třídě.   • 2.3.3 Cíleně reaguje na chování dětí, které ohrožuje prostředí vhodné pro práci.
C
• 2.3.4 V některých běžných situacích (například nedodání úkolu, nadávka spolužákovi, zesměšnění názoru spolužáka atd.) cíleně vede žáky k řešení následků jejich chování.   • 2.3.5 Pro předcházení problémovým situacím a k jejich řešení hledá inspiraci v odborné literatuře.   • 2.3.6 V případě potřeby vyhledává pomoc školního poradenského pracoviště.
D
• 2.3.7 Vyhodnocuje závažnost konkrétní situace ve třídě a na tomto základě volí vhodný postup (uspořádání třídnické hodiny, okamžité vyříkávání, individuální pohovor, ochrana poškozeného).   • 2.3.8 Vždy vědomě (ne)reaguje na chování žáků, které ohrožuje prostředí vhodné pro práci.   • 2.3.9 Cíleně vede žáky k řešení následků jejich chování.   • 2.3.10 Vede žáky k tomu, aby aktivně jednali v situacích, kdy je narušené prostředí vhodné pro práci.
E
• 2.3.11 Dokáže opustit naplánovaný průběh hodiny a věnovat se řešení aktuální situace ve třídě.   • 2.3.12 Analyzuje situace, ve kterých došlo ve třídě k narušení prostoru vhodného pro práci s cílem identifikovat možné příčiny (například opakovaných neúspěchů některých žáků nebo táhnoucí se spor z přestávky) a realizuje opatření vedoucí k řešení příčin.
Poznámky, okruhy pro rozhovor

Studijní oblast 3 – Učitel jako tvůrce příležitostí pro učení druhých	
3.1 Student formuluje pro různé děti smysluplné (tzn. i přiměřené) cíle.	
N	
A	• 3.1.1 Student zná Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (případně RVP pro gymnázia). • 3.1.2 Porozuměl pojmům: klíčové kompetence, vzdělávací oblast, vzdělávací obor, průřezová témata, očekávané výstupy učení. • 3.1.3 Zná argumenty objasňující smysluplnost práce s cíli výuky.
B	• 3.1.4 Zkouší naformulovat cíle aktivity, kterou vedu. • 3.1.5 Vyhodnocuje, zda aktivita kterou vedl, splnila jeho záměr. • 3.1.6. Promýšlí (sám, spolu s provázejícím učitelem, se spolužákem) cíle výuky. • 3.1.7 Formuluje smysluplné rozvojové cíle pro provázaný edukační blok. • 3.1.8 Stanovuje cíle na základě reflexe předchozích zkušeností.
C	• 3.1.9 Formuluje smysluplné cíle výuky s ohledem na potřeby dětí. Cíle jsou přiměřené věku a možnostem dětí i studenta. • 3.1.10 Cíle výuky promýšlí/argumentuje ve vztahu k provázanosti výuky. • 3.1.11 Cíle výuky promýšlí/argumentuje ve vztahu k cílům dlouhodobým (ve vazbě na potřeby dětí, jejich dlouhodobé porozumění, na jeho učitelskou vizi/pojetí výuky, na RVP apod.)
D	• 3.1.12 Vede děti k tomu, aby rozuměly cílům výuky, a tedy i tomu, kam směřuje jejich učení. • 3.1.13 S ohledem na různorodé potřeby dětí diferencuje cíle ve výuce.
E	• 3.1.14 Vědomě využívá možností přenášení odpovědnosti ve stanovování cílů výuky na děti.
3.2 Student volí, realizuje a vyhodnocuje vhodné cesty k naplnění cílů.	
N	
A	• 3.2.1 Vytváří si zásobník metod a forem práce. (Využívá různé zdroje: vlastní reflektované zkušenosti, zkušenosti jiných, odbornou literaturu a zkušeností z výcviku).
B	• 3.2.2 Používá metody, při kterých se cítím bezpečně a které vedou k naplnění cíle. • 3.2.3 Obohacuje svou práci o nové metody, směřující k naplnění cílů.
C	• 3.2.4 Metody a formy práce volí tak, aby odpovídaly potřebám dětí i cílům učení. • 3.2.5 Ohlíží se za tím, jak metoda či forma výuky fungovala v konkrétní třídě/skupině dětí, zda vedla k (ne)naplnění cíle a hledám proč. • 3.2.6 Při volbě metod a forem práce zohledňuje i dlouhodobé cíle učení.

D
• 3.2.7 Vyhodnocuje efektivitu konkrétních metod z hlediska cílů, potřeby dětí, jejich dlouhodobého porozumění, RVP.   • 3.2.8 Vyhodnocuje efektivitu konkrétních metod ve vztahu k cílům, kvalitě učebních procesů a klimatu vyučování.   • 3.2.9 Vede děti k hodnocení a k vývoji metod a forem učení, k hledání jejich přínosu pro ně samotné.
E
• 3.2.10 Vědomě využívá možností přenášení odpovědnosti ve stanovování metod a forem práce na děti.   • 3.2.11 Nabízí dětem různé cesty k naplnění stejného cíle.
3.3 Student ověřuje, zda děti dosáhly naplnění cílů (a jak).
N
A
• 3.3.1 Zná způsoby, kterými mohu ověřovat naplnění cílů.
B
• 3.3.2 Vyhodnocuje dosažení cílů na základě pozorování žáků při práci a výstupů jejich práce.   • 3.3.3 Sdílí a promýšlí způsoby, jak ověřovat naplnění cílů se spolužákem, provázejícím učitelem apod.   • 3.3.4 Už při plánování výuky přemýšlí o tom, jakým způsobem ověří naplnění cíle.
C
• 3.3.5 V procesu výuky získává důkazy o učení. (Odlišuje důkazy o tom, že dítě „něco umí“ od toho, že se „dítě něco naučilo“; tzn. že využívá k posouzení posunů v učení i prekoncepty dětí).   • 3.3.6 Posuzuje, zda jsou důkazy o učení ve shodě se stanoveným cílem.   • 3.3.7 Využívá různých zdrojů k reflexi procesu učení (pozorování, důkazy o učení, důkazy o dosažení cíle, kolegiální observace, reflektivní rozhovor s provázejícím učitelem, hospitace apod.).   • 3.3.8 Závěry z reflexe procesu učení zohlední při plánování další vyučovací jednotky.
D
• 3.3.9 Reflektuje dopad svého snažení na děti v různých rovinách a vztazích procesu (znalosti, dovednosti, dlouhodobé porozumění, sociální vztahy, individualizace, inkluze).
E
• 3.3.10 Vědomě využívá možností přenášení odpovědnosti v hledání způsobů ověření naplnění cíle na děti.
3.4 Student hodnotí způsobem podporujícím autonomní učení dětí.
N
A
• 3.4.1 Zná principy a znaky formativního a sumativního hodnocení a dokáže pojmenovat jejich význam a místo v procesu žákova učení a rozvoje.
B
• 3.4.2 Vnímá/zaznamenává formulace, které používá při hodnocení práce dětí a jejich dopad na žáka/děti.

C   • 3.4.3 Zaznamená situace, kdy se hodnocení odehrálo v procesu výuky, a pojmenuje nástroje, funkce a cíle tohoto hodnocení.   • 3.4.4 Hledá inspiraci (u provázejícího učitele, ve výcviku, v odborné literatuře) a zjišťuje, jaké podoby může mít formativní hodnocení.   • 3.4.5 Zkouší hodnotit formativně (využívá popisný jazyk, kontroluje, zda hodnotí práci dětí, ne děti, akcentuje rozvojovou funkci hodnocení, formuluje kritéria apod.)
D   • 3.4.6 Zkouší různé metody a formy hodnocení, u kterých má vyargumentováno, že slouží k rozvoji dětí a zkvalitnění učebních procesů, a reflektuje jejich dopad na děti.   • 3.4.7 Uvědomuje si další možnosti rozvoje v oblasti hodnocení (pro sebe i pro děti) a stanovuje si smysluplné cíle pro další období.   • 3.4.8 Na základě reflexe různých metod a forem hodnocení vědomě využívá ty, které vedou k autonomnímu hodnocení a tím podporuje autonomní učení (sebehodnocení, peer hodnocení).   • 3.4.9 Uvědomuje si další možnosti rozvoje v oblasti hodnocení (pro sebe i pro děti) a stanovuje si smysluplné cíle pro další období.
E   • 3.4.10 Vědomě využívá možností přenášení odpovědnosti v hodnocení na děti.   • 3.4.11 Vede děti k tomu, aby spoluvytvářely kritéria pro hodnocení, aby si dávaly vzájemně zpětnou vazbu popisným jazykem apod.
Poznámky, okruhy pro rozhovor

učitel
nazívo

www.ucitelnazivo.cz

T A
Č R

Tento projekt je spolufinancován se státní podporou
Technologické agentury ČR v rámci programu ÉTA.

www.tacr.cz
Výzkum užitečný pro společnost.